

Для деяких регіонів, наприклад Сумщини, потужний в окремих частинах чинник (як етнічний: прикордонний Путивльський район – місце компактного проживання росіян-горюнів, де вони становлять 51,6% [8]), майже не має впливу на інші частини області і регіон у цілому залишається стабільним.

У протистоянні з ЄС і НАТО Росія використовує географічну обумовленість відсутності єдиного сприйняття політичних процесів в Україні як чинника національної безпеки: те, що для Росії національна безпека, те для Європи – лише складова колективної системи безпеки.

Специфіка географічної науки дозволяє надати чинникам просторового відображення та запропонувати картографічне прогнозування регіонів сепаратизму. Таким чином, застосувавши просторовий аналіз, можна вважати сучасний сепаратизм своєрідною реакцією географічних чинників на процеси глобалізації. Більше того, він стає сам головним чинником формування сучасної політичної карти та світових геополітичних конфігурацій.

Література

1. Зануда А. «Розкриття архівів: як після Голодомору на Донбас переселяли росіян». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150522_holodomor_donbass_russia_az.
2. Казанський Д. Витоки донецького сепаратизму [Текст] / Д. Казанський // Український тиждень. – 2014. – № 51. – С. 32-34.
3. Наконечний В.С. Політичні процеси й інститути [Текст]: навч. посіб. / В.С. Наконечний; КНУ імені Тараса Шевченка. – К.: 2007. – 132 с.
4. Попович О. «Закарпатська автономія: збереження культури чи угорський сепаратизм?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2012/03/120326_zakarpattya_separatyzm_nk.shtml.
5. Субтельний О. Історія України [Текст]: навч. посіб. / О. Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 712 с.
6. Сюткін С.І. Політична географія [Текст]: навч. посіб. / С.І. Сюткін; СумДПУ імені А.С. Макаренка. – Суми: ТОВ «ВПІ «Фабрика друку», 2017. – 120 с.
7. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України [Текст]: навч. посіб. / О. І. Шаблій, М. І. Білецький, Б. І. Заставецький. – 3-тє вид. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
8. Всеукраїнський перепис населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/>.

Summary

Y.M. Bartosh, S.S. Mynets. **Determination of Separatism Factors' Influence on the Escalation of Separatism Movements in Ukraine.**

The article suggests the classification, typology, and dimensionally-cartographic analysis of geographical factors of separatism escalation, as well as the mechanism of predicting it's tempos and intensity.

Key words: separatism, geographical factors, classification, cartographic predicting.

УДК 911.3(477.52)

О.С. Філоненко, О.Г. Корнус

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ШОСТКИНСЬКОГО РАЙОНУ ТА ДОСТУПНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті розглянуто сучасну мережу медичних закладів у Шосткинському районі. З метою з'ясування територіальної доступності медичних послуг для населення розраховано індекс локалізації, індекс територіальної концентрації та середній радіус обслуговування

медичних закладів. Окремо проаналізовано територіальну доступність медичних послуг, яку надає центральна районна лікарня.

Ключові слова: територіальна доступність, мережа медичних закладів, Шосткинський район.

Постановка проблеми. Сумська область має досить розвинену систему охорони здоров'я, яка представлена медичними закладами різних рівнів. Проте вони нерівномірно розташовані по території, що спричиняє неабиякі труднощі при наданні медичних послуг населенню регіону. Шосткинський район за чисельністю населення є одним із найбільших в області і поступається лише Сумському (333951 осіб) та Конотопському (122106 осіб). Кількість населення в районі (разом з райцентром м. Шостка) становить 98723 осіб [5]. Мережа населених пунктів району складається з 36 сільських населених пунктів (далі снп), селища міського типу Вороніж та міста обласного підпорядкування Шостка.

Останнім часом спостерігається значне скорочення лікувально-профілактичних закладів (далі – ЛПЗ) по території усієї країни й області, у тому числі й Шосткинського району, а отже зменшується доступність медичних послуг для населення, особливо у сільській місцевості.

Отже, дослідження територіальної структури системи охорони здоров'я та доступність медичних послуг для населення Шосткинського району є актуальним питанням, адже невідповідність у розміщенні ЛПЗ до кількості населення негативно впливає на швидкість та якість надання медичних послуг населенню, а отже – на стан їх здоров'я.

Теоретичні та прикладні проблеми територіальної організації медичного обслуговування досліджували В.А. Барановський, Г.А. Баркова, М.І. Білецький, І.В. Запотоцька [2], О.О. Любіцева, О.Г. Корнус [3], І.В. Мартусенко, Л.М. Немець, Х.Є. Подвірна, Л.Т. Шевчук, В.О. Шевченко та ін.

Метою статті є дослідження територіальної структури системи охорони здоров'я у Шосткинському районі та аналіз доступності медичних послуг для населення району.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на велику кількість населення, Шосткинський район характеризується слабко розвиненою системою охорони здоров'я. На території району станом на 01.01.2014 р. функціонувало 34 медичних заклади. Мережа медичних закладів у м. Шостка складалася з центральної районної лікарні (ЦРЛ), обласного діагностичного центру, дитячої лікарні, стоматологічної поліклініки, міжрайонного протитуберкульозного диспансеру, обласного дитячого протитуберкульозного санаторію, Шосткинського центру первинної медико-санітарної допомоги (далі ЦПМСД). Серед підрозділів останнього у районі виділяють 8 амбулаторій загальної практики сімейної медицини (далі АЗПСМ), 15 фельдшерських пунктів (ФП) та 3 фельдшерсько-акушерські пункти (ФАП) [1; 4].

У зону обслуговування одного медичного закладу входять 1,16 снп, при тому, що середньообласний показник становить 1,91 снп. За цим показником Шосткинський район є абсолютним лідером в області, адже на медичні заклади спостерігається найменше навантаження.

На один ФАП/ФП припадає 2 снп. За цим показником Шосткинський район увійшов у трійку лідерів по області, поступаючись лише Буринському (1,88) та Глухівському (1,91). Середньообласний показник становить 2,79 снп та 1 ФАП/ФП [3].

Для з'ясування місця Шосткинського району в області та виявлення порайонних відмінностей було розраховано індекс локалізації (I_L) та індекс територіальної концентрації (I_{TK}).

Індекс локалізації дає можливість визначити наскільки система охорони здоров'я певного району більше чи менше розвинена, ніж у середньому по області, а також встановити, наскільки частка лікувально-профілактичних закладів у цьому районі є пропорційною до частки його мешканців у загальній чисельності населення області. Якщо значення I_L є більшим за одиницю – система охорони здоров'я району є добре розвинутою порівняно із середньообласним рівнем, а якщо менше одиниці – то навпаки. I_L становить 0,46. Це свідчить про найгіршу наповненість медичними закладами цих територій з урахуванням їх людності. За цим показником Шосткинський район поступається лише м. Суми, де цей показник становить 0,17.

Індекс територіальної концентрації показує поляризацію у розташуванні медичних закладів на території області. Як і у попередньому випадку, значення індексу менше одиниці свідчить про низьку концентрацію лікувально-профілактичних закладів у певній адміністративній одиниці, якщо ж його показник вище одиниці, можна говорити про високу зосередженість тут медичних установ, яка перевищує середньообласний рівень. Розрахований I_{TK} для Шосткинського району становить 0,78, що вказує на низьку зосередженість закладів охорони здоров'я. Поряд з Ямпільським (0,66) та Середино-Будським (0,78) Шосткинський район входить до трійки останніх адміністративних одиниць області за цим показником [3].

При дослідженні територіальної доступності послуг користуються таким показником, як середній радіус зони обслуговування медичного закладу. Його розрахунок проводиться за формулою [2]:

$$R_m = \frac{0,564}{\sqrt{\frac{S}{F}}}$$

Для Шосткинського району середній радіус зони обслуговування медичного закладу становить більше 3,5 км. Такі ж показники мають Середино-Будський, Лебединський та Ямпільський райони, при тому, що середньообласний показник становить 3,17 км [3].

Враховуючи ієрархічну структуру системи охорони здоров'я населення Сумської області, для якої характерне підпорядкування медичних закладів один одному, серед її елементів можна виділити 5 рангів, зони медичного обслуговування яких підпорядковуються і просторово накладаються одна на одну (суперпозиція). Сусідні й територіально суміжні зони обслуговування центрів найнижчого – V рангу – потрапляють у зону медичного обслуговування центра з рангом IV. Центр медичного обслуговування наступного рангу (III) охоплює своєю зоною всі прилеглі зони медичного обслуговування центрів IV рангу, а разом з

ними і центрів V рангу. Таке накладання завершується на рівні формування зони обслуговування медичного центру найбільш високого рангу, у нашому випадку – це обласний центр, який є центром медичного обслуговування I рангу.

Згідно з вищезазначеним у Шосткинському районі виділяється м. Шостка як центр II рангу – міжрайонний медичний центр, створений на базі ЦРЛ. Ним обслуговується населення Середино-Будського та Ямпільського районів [3].

Центри III рангу в районі дослідження відсутні. IV ранг мають населені пункти, у яких розташовані селищні лікарні, ЦПМСД, СДЛ та пункти базування підрозділів ШМД (швидкої медичної допомоги). Найнижчий, V ранг мають снп, в яких розташовані ФАП/ФП, АЗПСМ та лікарські амбулаторії.

Важлива роль у наданні медичної допомоги сільському населенню належить ЦРЛ. Діяльність цих установ має охоплювати територію з таким розрахунком, щоби протягом однієї години була забезпечена транспортна доступність до будь-якого населеного пункту. У ЦРЛ надають допомогу з 10-15 спеціалізованих видів амбулаторно-поліклінічної, швидкої та стаціонарної медичної допомоги.

Рис. 1. Територіальна структура системи охорони здоров'я Шосткинського району та радіуси зони обслуговування ЦРЛ

Для полегшення геопросторового аналізу Шосткинського району була створена картосхема, на якій виділено радіуси та зони обслуговування ЦРЛ з радіусом 20 км, а також показані радіуси обслуговування ШМД. Відстань 20 км взята з урахуванням конфігурації дорожньої мережі та частки доріг з твердим покриттям.

Як видно з рис. 1, до радіусу обслуговування не потрапляють крайні північні та південно-західні снп. Натомість на сході та півдні деякі снп знаходяться у суперпозиції, тобто, у зоні накладання радіусів медичного обслуговування

ЦРЛ сусідніх райцентрів, а також центральні частини району де накладаються радіуси обслуговування ЦРЛ та підрозділів ШМД.

Висновки. Мережа медичних закладів у Сумській області закладалася ще за часів Радянського Союзу та враховувала тодішню чисельність населення. Однак, нинішня демографічна ситуація, міграційні процеси та динаміка людності призвели до суттєвих диспропорцій у наданні медичних послуг міським та сільським жителям. Нерівномірне забезпечення медичними установами міст та сільської місцевості веде до загострення соціальних проблем сільських мешканців.

Важливу роль у наданні медичних послуг населенню Шосткинського району відіграє ЦРЛ, проте значна кількість снп знаходяться поза межами 20-ти кілометрової зони обслуговування цього закладу, а деякі снп навіть не входять до зон обслуговування ШМД, що спричиняє труднощі при транспортуванні хворих. Ситуація ускладнюється станом шляхів сполучення в районі.

У сучасних умовах постала необхідність реформування медичної системи в районі, проте для потрібно враховувати особливості демографічної ситуації, поселенську мережу, доступність населення до первинної медичної допомоги, організувати виїзне медичне обслуговування у ті населені пункти, де вже зараз відсутні медичні заклади, тощо.

Література

1. Довідник показників діяльності установ охорони здоров'я Сумської області за 2013 рік : Суми : Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики м. Суми, 2014. – 285с.
2. Запотоцька І.В. Територіальна організація соціальної сфери Черкаської області та основні напрямки її вдосконалення / Дис. ... канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / Ірина Василівна Запотоцька. – К., 2007. – 235 с.
3. Корнус О.Г. Територіально-нозологічна структура захворюваності населення Сумської області : монографія / О. Г. Корнус, А. О. Корнус, В. Д. Шишук. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 172 с.
4. Медичні установи Шосткинського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://micto.ua/med/inst/centr-pervynnoji-medyko-sanitarnoji-dopomogy-37078161>.
5. Статистичний щорічник Сумської області за 2014 рік / За ред. Л. І. Олехнович. – Суми : Сумське обласне управління статистики, 2015. – 543 с.

Summary

O.S. Filonenko, O.H. Kornus. **The Territorial Structure of Health Care System of Shostka District and Territorial Accessibility of Medical Services.**

The article reviews the current network of medical institutions in the Romny district. To establish the territorial availability of medical services for population of district was calculated the localization index, the index of the territorial concentration, and the average radius of service of medical institutions. Separately was analyzed the territorial accessibility of medical services provided by Central district hospitals.

Keywords: spatial accessibility, health institutions, Shostka district.

УДК 911.3(477.52)

О.Г. Корнус, О.О. Литвиненко

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто суспільно-географічні особливості територіальної організації торговельного обслуговування населення Сумської області. Розраховано коефіцієнт соціаль-